

ARIA

Nazanine Hozar

Aria

Vertaald door Caecile de Hoog en Noor Koch

2020
AMSTERDAM

Cargo is een imprint van Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam

Copyright © 2019 Nazanine Hozar

Copyright Nederlandse vertaling © 2020 Caecile de Hoog
en Noor Koch

Oorspronkelijke titel *Aria*

Oorspronkelijke uitgever Alfred A. Knopf, Toronto

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagillustratie studiohelen.co.uk

Foto auteur Tenille Campbell

Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede

Druk Wilco, Zutphen

ISBN 978 94 031 8120 2

NUR 302

uitgeverijcargo.nl

Voor mijn moeder, Toba

Ik zag zoveel, overal op aarde:
Ik zag een kind dat de geur van de maan opsnoof.
Ik zag een kooi zonder deur, waarin het licht fladderde.
Een ladder, waarop de Liefde opsteeg
naar het hemelse dak.
Ik zag een vrouw die het licht in een vijzel stampte.

Sohrab Sepehri, uit: *De schreden van het water*

INHOUD

Proloog

1953

9

Deel een

ZAHRA

1958-1959

27

Deel twee

FERESHTEH

1959-1968

141

Deel drie

MEHRI

1968-1976

289

Deel vier

ARIA

1977-1981

381

Epiloog

1981

443

Proloog

1953

Mehri opende haar ogen. Ze lag op een stapel tapijten. ‘Lijkt hij op zijn vader?’ vroeg ze.

De oude man, Karimi, hield de baby in zijn armen. ‘Weet ze het niet?’ fluisterde hij, zich tot zijn vrouw wendend.

‘Ze voelt het,’ zei Fariba met een blik op Mehri. Fariba was veel jonger dan haar man, en ze was Mehri’s enige vriendin.

‘Volgens mij weet ze het niet,’ hield Karimi vol.

‘Hou je mond. Masseer je de baby zoals ik je heb voorgedaan?’

‘Ja, ja.’ Hij wreef over de borst en het ruggetje van de baby.

‘Wat hebben we ons op de hals gehaald,’ zei Fariba. ‘Blijf wrijven.’ Ze pakte een stuk vlees uit de koeler en legde het in een koekenpan. ‘Voor de moeder. Niet voor jou,’ zei ze tegen haar man. Even keek ze over haar schouder naar Mehri. ‘Vanaf het moment dat ze die man ontmoette heeft ze zichzelf te gronde gericht. Ik zei nog tegen haar dat ze beter voor jou kon gaan werken, hier in de bakkerij. Maar ze wilde liever zijn vrouw zijn, zei ze. En moet je kijken wat ervan gekomen is.’

Even later vroeg Karimi: ‘Vrouw, waarom maakt de baby geen geluid?’

‘Omdat ze blauwe ogen heeft,’ antwoordde Fariba. ‘En ze is vervloekt, net als haar moeder.’

Mehri had urenlang roerloos met haar rug tegen de muur onder een deken gelegen. Uit schaamte durfde ze haar vriendin niet aan te kijken.

‘Ik heb je nog zo gewaarschuwd dat je niet met hem moest trouwen,’ zei Fariba. ‘Hoe vaak heb ik niet gezegd dat hij je zou slaan?’ Uiteindelijk wikkelde Fariba het kindje in een doek, drukte het tegen haar borst en liep naar Mehri. ‘Wil je haar niet vasthouden?’ vroeg ze.

Mehri zei niets.

‘Je kunt niet doen alsof ze er niet is. Ja, het is een meisje. Maar zo erg is dat niet.’

‘Hij vermoordt me,’ zei Mehri.

Karimi zat ook tegen de muur geleund en had zich verscholen achter een krant. Maar zijn handen beefden. Ze schrijsden nog na van het helpen bij Mehri’s bevalling. En nu durfde hij haar uit gêne niet aan te kijken.

‘Weet je, man, als we een radio zouden hebben, hoefde je de krant niet te lezen. Je kunt hem amper omhooghouden,’ zei Fariba tegen hem. ‘Ze zeggen dat er heel veel op de radio is. Korte hoorspelen. Lijkt me leuk om naar te luisteren.’ Ze draaide zich om, streek een lucifer af en hield hem bij de kolen in het fornuis.

Karimi schoof zijn bril naar het puntje van zijn neus en vouwde de krant op. ‘Onzin,’ zei hij. ‘Je hebt het maar over je radiootje terwijl ze in Noord allemaal met hun televisie pronken. En trouwens, ik heb mezelf jaren geleden leren lezen, dus waarom zou ik de krant niet lezen? Er was toen niemand die kon lezen. Mijn moeder niet, mijn vader niet. In de hele buurt was ik de enige die dat kon. Ik heb zelf de letters ontcijferd, en jij –’

Mehri keek op. ‘Wat is dat, een televisie?’ vroeg ze plotseling. Ze ving een glimp van het haar van de baby op. Het glansde roodbruin in het licht, net als dat van de vader.

‘Een bioscoopscherm, maar dan kleiner,’ antwoordde Karimi zonder op te kijken. ‘Zo klein dat het in een huiskamer

past. In Noord heeft iedereen er een. Een paar dagen geleden was Mossadeq erop te zien.'

'Waarom was onze premier op de televisie?'

'Om te laten zien dat hij nog leeft. Ze hebben geprobeerd hem te vermoorden. Het zullen die gore Britten wel zijn geweest.' Karimi boog zich weer over zijn krant. 'Laat ze allemaal doodvallen. Als het de communisten niet zijn, zijn het de Engelsen wel en als het de Engelsen niet zijn, zijn het die vervloekte tulbanddragers die denken dat ze God kunnen evenaren. En als het –'

Met een klap zette Fariba de ketel op het fornuis. 'Dit arme schaap is er vanavond bijna in gebleven, en jij maakt je druk over die politici van je?'

'Niet zo vitten waar zij bij is,' zei Karimi. 'En niemand houdt tegenwoordig nog van dit land, verdomme. Alleen hij. Mossadeq is een groot man. Groot. Neem dat maar van mij aan!'

Mehri sloot haar ogen opnieuw en deed alsof ze sliep.

'Dit zijn vrouwenzaken,' vervolgde Karimi op zachtere toon. Hij gebaarde met zijn hoofd naar Mehri. 'Wil je dat de burens gaan kletsen? Ze kan hier niet blijven.'

'Goed, goed, meneer Karimi,' zei Fariba. 'Blijf maar rustig zitten, drink je thee en lees je krantje. Denk er maar eens over na wat die grote meneer Mossadeq van je zou vinden.'

Twee dagen lang weigerde Mehri de baby vast te houden, zelfs niet toen de vader, Amir, beneden tegen de deur van Karimi's bakkerij trapte. Vanaf het balkon op de tweede verdieping schreeuwde Fariba hem toe dat zijn zoon geen zoon was, maar niets minder dan een meisje.

Amir zei: 'Breng haar naar beneden, zodat ik haar kan doden.'

'Je moet haar een naam geven,' zei Fariba tegen Mehri. 'Nu.'

Maar aan het einde van de dag was de zuigeling nog steeds

naamloos. En zat Amir nog steeds bij de deur te wachten tot hij het kind kon doden.

‘Iedereen die de bakkerij binnenkomt blaft hij af,’ zei Fariba. Ze wiegde de baby in haar armen. ‘Ik heb haar melkpoeder moeten geven, weet je. Niet goed voor haar.’ Fariba schoof heen en weer op een van de Perzische tapijten waarmee de grond bedekt was. Ze dronk het bodempje gin op dat nog in haar theeglas zat en zette het glas met een klap op het vloerkleed neer. ‘Je kunt nog altijd bij je broer aankloppen.’

‘Die helpt me niet,’ zei Mehri.

‘Dat zeg je altijd, maar je weet het niet. Die Amir brengt zijn dochter liever om dan dat hij voor haar gaat betalen. Heb je nog iemand anders behalve je broer?’

‘Nee.’

Karimi kwam de kamer binnen en ging naast zijn vrouw zitten. ‘Voel je je nog steeds niet goed, kind?’ vroeg hij aan Mehri. Zijn stem klonk vriendelijk maar vermoeid. Hij kende Mehri al sinds haar dertiende, ze was de vijf jaar jongere vriendin van Fariba. Hij kon het haast niet aanzien dat ze pijn leed.

Mehri trok haar sluier voor haar gezicht en sloeg haar blik neer. Ze beet op een puntje van de zachte stof. De sluier was in geen weken gewassen. Als ze op straat liep vroeg ze zich soms af of anderen haar konden ruiken.

Fariba strekte haar dikke benen en kwam met het kind in haar armen overeind.

‘Vrouw,’ zei Karimi, die ook ging staan. ‘Leg het kind neer en kom mee.’

Fluisterend gingen ze de aangrenzende kamer binnen. Mehri hoorde er slechts flarden van, maar dat was genoeg.

‘Dat kan ik niet doen,’ hoorde ze Karimi zeggen.

‘Ben je dan bereid in hun levensonderhoud te voorzien?’ vroeg Fariba.

‘Dit is mijn huis. Vergeet je plaats niet, vrouw!’

‘Ze is mijn vriendin. Wat ik met mijn vrienden doe is mijn zaak. En ik ken haar. Ze liegt over haar broer.’

‘De overheid zal voor zo’n gezin niets doen,’ zei Karimi.

‘Dat is de last die haar volk te dragen heeft,’ zei Fariba. ‘Ik weet niet wat ik je zeggen moet, man. Als er geen wetten bestonden –’

‘Afgezien daarvan, wat doen we met hém?’

‘Dat zien we later wel. Desnoods snij ik hem zijn roodharige kop af.’

De bakker en zijn vrouw waren nog steeds in gesprek toen Mehri de baby oppakte, naar beneden ging en het huis via de achterdeur verliet. In de sneeuw maakte ze haar sluijer los en ontblootte ze een harde, zwarte tepel. Haar borst tintelde in de vrieskou. Ze bracht de tepel naar het mondje van de baby, maar de melk sijpelde weg. Ze had het koud, maar het babyhuidje was nog kouder. Boven haar hoofd schoof een wolk voor de maan. Langzaam werd de stad bedekt door een sluijer van sneeuw. Er droop bloed langs haar benen omhoog. Het vormde een spoor. Amir zou haar aan de hand van dat spoor kunnen volgen, zoals een eenzame wolf zijn prooi achtervolgt.

Maar Mehri wist hoe ze hem van zich af kon schudden. Als jonge bedelaarster had ze haar kostje bij elkaar gescharreld in de straten van de Teheran-Noord, waar de rijken woonden, van wie sommigen haar weleens iets te eten hadden gegeven. Meestal had ze echter helemaal niets gekregen, in tegenstelling tot haar broer. Maar hij was dan ook een jongen.

Aangekomen in de Pahlavistraat, die het zuiden met het noorden verbond en de grens vormde tussen werelden en bestaansvormen, ontdekte ze dat ze zich die heel anders herinnerde: het was er vrijwel uitgestorven en vrijwel stil, terwijl de rijken allang sliepen voerden de geesten er het woord. In het licht van straatlantaarns waren de besneeuwde wegen

twintig kilometer ver tot in de toppen van het Elboersgebergte te zien. Als kind droomde ze ervan om naar die bergen te gaan. Als de feniks in de oude verhalen zou ze haar armen spreiden en erheen vliegen. Misschien zou je daarboven de geheimen van de stad kunnen zien. Zouden de mensen vrijer ademen in de bergen dan in de vallei waarin de stad lag? Ze stelde zich de rijken voor, picknickend op de berghellingen en langs de rivieren.

Na drie uur lopen was ze ergens in het centrum. Haar benen beefden. Ze bonkten en bonkten en bonkten van de pijn, haar spieren sloegen tegen haar botten in het ritme van een oorlogstrom. Ze had overal pijn. Haar geslacht deed het meest pijn. Wat zou er gebeuren als de baby uit haar armen viel? Zou ze doodvriezen, een waarschuwing worden voor de wereld, voor de toekomst: hoed je voor je geboorte, hoed je voor het leven, want zo kan het je vergaan als je komt ongewenst is? Als het kindje viel, zou haar schedel dan uit elkaar barsten? Zouden al haar botten breken? Of zou ze, net als bij de bevalling, alle obstakels overwinnen en zich onstuitbaar een weg naar de wereld banen?

Mehri liep verder en de stad openbaarde zich aan haar. Bouwwerken en wegen ontvouwden zich en legden de wereld van de bevoorrechte klasse bloot. Hier, in het centrum, reikten de gebouwen steeds hoger: van zo dichtbij gezien waren ze even immens als de bergen die de stad omsloten. Aan een kant van de straat stond het hoogste gebouw dat ze ooit had gezien. Er was een afbeelding van een oude man op aangebracht: de premier, Mossadeq. Ze herkende hem. Iedereen wist inmiddels hoe hij eruitzag. Ze stond er een tijdje naar te kijken, toen vervolgde ze haar weg langs geparkeerde auto's en het incidentele verkeer dat zachtjes door de nacht reed. Zelfs de auto's zagen er anders uit dan de laatste keer dat ze hier was, dacht ze. Ze waren gestroomlijnder en hadden kleuren die ze nooit eerder had gezien.

De straten en de stoepen werden breder. Mehri's tenen tin-

telden van de kou. Het meisje hield zich merkwaardig stil, alsof ze wist wat haar moeder van plan was. Mehri tastte langs en tussen de drie lagen van haar sluier – een laag voor vroomheid, een voor beschaving en een voor warmte – en bevoelde haar beurse dijen. Ze pakte een handvol sneeuw, drukte die onder haar sluier tegen de plek waar ze was open-gescheurd en probeerde de vlek weg te wassen, maar door de kou werd de pijn alleen maar erger. Er kwam bloed op haar vingers. Opnieuw stak ze haar tepel in de mond van de baby, maar ook nu wilde ze niet drinken.

Na nog een uur lopen kwam ze aan bij een groot kruispunt. Aan de rand van de straat probeerden grassprietten zich door de sneeuw heen naar boven te werken. Mehri keek om zich heen. Alles was nieuw, alles was modern.

Vanaf dit kruispunt kon ze vier kanten op. Ze kon terug naar het zuiden, naar het noorden, of verder langs de straat die oost- en westwaarts liep. Weer zag ze het gezicht van de oude man, dit keer afgebeeld op kranten die op bakstenen muren waren geplakt. In oostelijke richting was de straat smaller, en omzoomd door boompjes die hun bladeren voor de winter hadden laten vallen. Eén boom week af van de rest. Het was een moerbeï, ze herkende hem, als kind had ze vaak urenlang met haar broertje de vruchten van zo'n boom geraapt. De duizenden moerbeibessen lieten ze eerst in blikken trommels drogen en zoet worden, om ze vervolgens te verkopen. Daarmee verdienden ze in een dag genoeg om iets te eten te kunnen kopen – misschien zelfs een stukje vlees om hun spieren mee aan de gang te houden.

Mehri had niet verwacht dat ze ooit moeder zou worden. Ze had nooit gedacht dat ze lang genoeg zou leven. Maar het leven was op haar afgestormd, had zich vol op haar gestort, was in haar organen en tussen haar spieren en aderen ontkiemd en gaan groeien, maand in, maand uit, en uiteindelijk uit haar gebarsten in de vorm van het schepsel dat ze in haar armen hield. Ze hunkerde ernaar om de baby dichter

tegen zich aan te drukken, haar zelfs te kussen. In plaats daarvan legde ze haar hand op de bast van de moerbeiboom en voelde de groeven. Voor het eerst kermde het kindje, als in protest, alsof het smeekte om genade.

Mehri liep door. Ze zag nog een moerbeiboom, daarnaast was een steegje. Het stonk er naar afval. Ze trok haar sluijer voor haar gezicht en liep de steeg in. Aan weerszijden lagen papieren zakken met vuilnis. Met de baby op één arm liep ze langs de rijen vuilnis, op zoek naar de juiste plek. Ze voelde niets en had geen besef van tijd. Het kindje verroerde zich nauwelijks toen Mehri haar op de grond legde. Een paar minuten lang roerde moeder noch kind zich. Het maanlicht viel op het gezicht van de zuigeling en voor het eerst keek Mehri haar in de ogen. Zij en haar kind hadden dezelfde kleur ogen, zoals Fariba had gezegd. Ze bukte zich en streek de baby over haar wang, haar kin en voorhoofd. In het maanlicht zag ze dat er bloed van haar vinger op het gezichtje van de baby was gekomen. Maar daar was nu niets aan te doen.

Ten slotte richtte Mehri zich op en draaide ze zich om. Ze liep weg – zo ver weg dat zelfs het maanlicht haar niet meer kon helpen haar dochter te zien.

*

Vrachtwagens rolden in het holst van de nacht over de met grind verharde weg, trillend als een stoet mieren, met klapperend dekzeil, ronkende motor en opwolkend stof dat als een nevel in de koude februarilucht bleef hangen. Behrouz Bakhtiar sloot zijn ogen. Een laagje vuil bedekte de huid die de dunne beenderen van zijn gezicht omspande. In het maanlicht keek hij de vier legertrucks na die met jonge mannen uit de provincie wegreden.

Gewoonlijk was hij een van de chauffeurs die de jonge mannen naar huis reed, maar vanavond begon zijn vier-

daagse verlof. Hij zou zo een sigaret opsteken met de laatste lucifer die hij in zijn zak had, langs de rode berg waarvan de aarde zich vermengd had met sneeuw naar beneden lopen en met grote passen de stad van noord naar zuid doorkruisen. Dit was zijn Teheran, hij was de geheime hoeder van de stad, de engel die vanaf een bergtop de gebouwen, bomen en lichtjes telde, en de mensen die er als insecten rondkropen en zich onbespied waanden.

Wat zijn mensen toch vreemde wezens, dacht Behrouz met de sigaret tussen zijn dunne lippen geklemd. En hij begon zijn wandeling bergafwaarts, precies zoals hij van plan was geweest en waar hij al de hele dag naar had uitgezien.

Moeiteloos daalde hij de hellingen af, zo nu en dan een trek van zijn sigaret nemend en een deuntje fluitend als dat in hem opkwam. Hij had dit pad al vaak gelopen sinds hij had geleerd de berg op te rijden. Hoe oud was hij geweest, zeventien? Hij was nu drieëndertig, dus hij liep hier al zestien jaar. Als je zijn verloven vermenigvuldigde met zestien, kwam je uit op vierduizend. Vierduizend keer had hij de hellingen van Darakeh bewandeld.

Natuurlijk gebeurde het ook weleens dat hij toestemming kreeg naar beneden te rijden en hem de wandeling van drie uur werd bespaard. En toen Behrouz pasgetrouwd was had de dienstdoende commandant hem er niet alleen toe aangeemoedigd, hij had hem zelfs eerder vrij gegeven om zich aan zijn echtelijke plichten te kunnen wijden – echter niet zonder Behrouz eraan te herinneren hoeveel ouder zijn kersverse echtgenote was. ‘Zou die vrouw van jou een jonge knaap als jij wel aankunnen?’ had de commandant gezegd.

Behrouz was negentien toen hij, op aandringen van zijn vader, met Zahra trouwde. ‘De Profeet was een jongen, zijn vrouw was veertig toen hij met haar trouwde,’ had zijn vader gezegd. Maar Zahra was geen vrouw van een profeet. Ze was zesendertig, nooit eerder getrouwd geweest en had een zoon, Ahmad, die even oud was als Behrouz. Ahmad was

niet op de bruiloft verschenen. Toen Behrouz die avond aan zijn nieuwe vrouw vroeg waar haar zoon was, antwoordde Zahra: 'Ergens in een gevangenis.' Waarop ze zich aan hem had opgedrongen.

In zijn begintijd als legerchauffeur was Behrouz spraakzamer geweest. De soldaten mochten hem graag. Ze namen hem in vertrouwen, vertelden over hun leven op de boerderij of in een provinciestad. Als ze uit Teheran kwamen, kreeg hij verhalen te horen over hun schooltijd en hun vriendinnetjes. Er was er één die zijn mond nooit opendeed, een lid van de koninklijke familie, een neef van de koning. Maar dat had een reden, vermoedde Behrouz. Hij had orders gekregen de jongen niet in de ogen te kijken.

Behrouz had op zijn zestiende rijles gehad omdat hij niet sterk genoeg was om te vechten en niet slim genoeg om te leren lezen. Zijn vader had hem de grondbeginselen bijgebracht. Hij had op straat brood kunnen verkopen, zoals zijn vader, of zoals zijn ooms bij de oliewinning kunnen gaan werken. Maar de enige keer dat hij hierover begonnen was had zijn vader hem zo hard geslagen dat hij nog dagenlang sterretjes zag. Daarmee was de discussie beëindigd.

Terwijl hij naar beneden liep voelde hij dat de rode aarde onder zijn laarzen overal bevroren was. Drie nachten geleden had het gestormd, maar de sneeuw was sindsdien blijven liggen en vormde een dik pak langs het pad. Het lopen ging minder moeizaam dan hij had verwacht. Al vrij snel bereikte hij Darakeh en het noordelijke deel van de Pahlavistraat. In deze wijk hadden de straatjes kinderkopjes en de huizen waren oud. De vader van de koning zou hier hebben gewoond, had hij weleens gehoord.

Hij passeerde een oude auto die langs de straat geparkeerd stond en zocht vergeefs in zijn zak naar een tweede sigaret. Een man liep hem tegemoet.

'Hebt u misschien een sigaret voor mij?' vroeg Behrouz. Hij had geleerd om beleefd te zijn, te praten zoals ze dat in

dit deel van de stad deden. De man haalde een sigaret uit zijn pakje. Behrouz pakte hem aan en stak hem tussen zijn lippen. Toen de man hem zijn aansteker voorhield flakkerde het vlammetje in een zuchtje wind.

‘Dank u wel,’ zei Behrouz, en liep verder.

‘Geen geld?’ zei de man.

Behrouz bleef staan.

‘Geen geld?’ vroeg hij nogmaals.

‘Moet ik betalen voor een vuurtje?’ vroeg Behrouz.

‘Wat dacht je?’

Beschaamd begon Behrouz zijn zakken te doorzoeken.

‘Grapje! Onnozele hals,’ lachte de man terwijl hij wegliep.

Behrouz zette er de pas in en nam een sluipweg via allerlei steegjes. Hij wist dat hij zich ergens in de wijk Youssef-Abad bevond, halverwege de stad. Meestal nam hij de hoofdstraat, maar vanavond had hij behoefte aan afwisseling. Rioolwater stroomde door de goten, de straatjes waren echter omzoomd met moerbeibomen. Hij hield van deze wijk, van de buurtwinkeltjes, de bioscoop en de cafés die weliswaar oeroud waren, maar door de rijken werden bezocht.

Hij stond naar de letters op de gevel van de bioscoop te staren toen hij een geluid hoorde – een kreet als van een kat in nood. Hij liep in de richting waar hij dacht dat het geluid vandaan kwam, maar het werd door het gemurmel van het water in de goot overstemd. Ook in een volgend steegje vond hij niets. Hij sprong over goten en liep van het ene steegje naar het andere. Hoe langer hij zocht, hoe fanatieker hij werd. Alleen het maanlicht hielp hem, in geen enkel huis brandde licht, de rest van de wereld leek diep in slaap.

Uiteindelijk stuitte hij op een moerbeiboom met een haag van vuilnis eromheen. Een troep wilde honden staarde hem aan en hij zag al voor zich dat ze het schepseltje dat dat geluid had gemaakt aan stukken scheurden.

Snel raapte hij een stok op en zwaaide er vervaarlijk mee in de lucht. Maar de honden gaven geen krimp. Hoelang zou-

den ze hier al zijn? Hij kwam dichterbij, de honden gingen zitten en keken hem rustig aan. Uiteindelijk bukte Behrouz zich en nam hij de baby in zijn armen. De honden besnuffelden zijn schoenen, draaiden zich om en gingen ervandoor.

Hij haastte zich naar de rand van de stad, langs verlaten gebouwen waarin de armen clandestien woonden, langs stapels dozen waarin de nog armeren sliepen. Hij vroeg zich af wanneer het kind voor het laatst was gevoed. De winkels waren nog dicht, maar zijn vrouw had vast melk gekocht, dacht hij nerveus.

De baby leek hem hoogstens drie dagen oud. Hij had hoofdpijn gekregen. De sterren wervelden aan de hemel. Eindelijk naderde hij het bleke silhouet van zijn huis.

Drie uur lang zat Behrouz met het kindje in de huiskamer en probeerde het te voeden. Hij had de buurman wakker gemaakt en wat melk van hem gekregen, maar de baby braakte bijna alles weer uit. Opnieuw doopte hij het dopje van zijn vulpen in het kopje melk dat naast hem op de grond stond en hield het voorzichtig, niet te schuin, tegen haar mondje aan. De melk stroomde over haar lipje maar ze kreeg slechts een paar druppels binnen. Met zijn pink veegde hij haar gezichtje schoon. Hij wachtte even, straks zou hij het nog een keer proberen.

Zahra sliep. Ahmad, haar zoon, was sinds twee dagen uit de gevangenis en had zijn vuile schoenen op de keukentafel laten slingeren. Hij had gezeten omdat hij iemand de vingers had afgehakt en Behrouz wist dat hij inmiddels weer aan het stelen was.

Tegen de ochtend kon Behrouz zijn ogen nauwelijks meer openhouden. Door het raam dat op het noorden uitkeek zag hij de zon opkomen. De stralen kropen over de grond naar hem toe. In de andere kamer was zijn vrouw nog diep in slaap. Hij stond op, liep de slaapkamer in en ging met de baby in zijn armen bij het bed staan. Zahra had zich

helemaal in haar dekens gewikkeld. Ze had een lichte huid en steil, dun haar dat in de zomer lichtbruin opbleekte. De laatste tijd zette ze er met kleine plastic rollers krullen in.

Hij ging terug naar de huiskamer en legde het kindje voorzichtig op de grond. Toen liep hij zachtjes terug naar de slaapkamer.

‘We moeten praten,’ fluisterde Behrouz.

Zahra schermde haar ogen af voor het zonlicht. ‘Dus je bent thuis. Ik dacht die ligt de hele nacht aan de opium en is er geweest.’

‘Kom.’ Hij trok haar uit bed.

In de huiskamer spartelde de baby als een insect dat op zijn rug is beland met haar armpjes en beentjes.

‘Ik denk dat ze honger heeft,’ zei Behrouz. ‘Ik heb haar wat melk gegeven, maar ze heeft er amper van gedronken. Ze moet het opzuigen, denk ik.’

Zahra deinsde terug toen ze de zuigeling zag. ‘Waar heb je dat mormel nou vandaan? Heb je je soms in de nesten gewerkt en moeten wij daar nu voor opdraaien?’ Haar toon was scherp.

Behrouz pakte de baby op. ‘Nee, zo zit het niet,’ zei hij. ‘Ik heb haar vannacht gevonden in een steeg, tussen het vuilnis. In Youssef-Abad.’

‘Dat is in Noord,’ zei Zahra. ‘Wat moest je bij die mensen daar? Hoor eens, je legt dat kind terug waar je het gevonden hebt, dan kan het tuig dat het daar heeft neergelegd ervoor zorgen.’

‘Er liepen honden om haar heen. Ik weet niet wat die van plan waren, maar...’

‘Ik wil haar niet in mijn huis hebben. Ik weet heus wel dat je ergens aan je trekken komt. Mij raak je nooit aan, alsof ik van vuur ben en je je vingers zou branden. Maar mannen zijn mannen. Er moet iemand zijn met wie je het doet.’ Zahra pakte het gezichtje van de baby vast. ‘Heb je goed naar die ogen gekeken? Ze zijn blauw. Ik zweer bij imam

Hoessein dat je een blauwogige duivel hebt meegenomen naar mijn huis.'

'Haar ogen zijn groen,' zei Behrouz.

'Nee. Er zit blauw in. Je hebt het kwaad mee naar huis genomen, meneer Bakhtiar.'

Behrouz luisterde zwijgend toen Zahra nog steeds tegen hem foeterend naar de slaapkamer liep. In de veertien jaar dat ze getrouwd waren was haar woede alleen maar toegenomen. Hij keek naar het kindje. Zahra had gelijk: er zat blauw in die ogen. Hij wist niet hoe hij haar moest troosten. Toen hij klein was en zijn verbeelding groot, was het makkelijk geweest. Dan deed hij alsof hij zijn kindje wiegde en voedde, precies zoals de meisjes uit de buurt dat deden. Hij had er altijd voor gezorgd dat zijn vader er niet achter kwam. Maar dit was een echte baby. Het enige wat hij kon bedenken was tegen haar praten, als mens tot mens. Niet als mens tot pop, of meester tot slaaf. Ja, hij zou doen wat de allereerste mensen op aarde al deden.

'Zal ik je een verhaaltje vertellen?' fluisterde hij tegen het kleine meisje. Haar verkreukelde oogleden zaten dicht, alsof ze niet van plan was de wereld ooit in ogenschouw te nemen. 'Zal ik je het verhaal van de tooba-boom vertellen?' zei Behrouz, en hij begon te praten, hopend dat hij boven Zahra's geschreeuw uit zou komen. 'Hoger dan de wolken en de lucht, helemaal hoog in de hemel groeit een boom, de tooba-boom, met wortels waaruit melk, honing en wijn ontspringen.'

'Ik vervloek de dag dat ik met die jongen ben getrouwd,' gilde Zahra uit de andere kamer.

Behrouz ging door. 'Melk om je te voeden, honing om je zoet te stemmen, wijn om je naar dromenland te brengen.'

Zahra gilde nog harder. 'Dacht je soms dat je mijn redder was, meneer Bakhtiar? Door jou is mijn leven nog steeds een hel.'

Behrouz bracht de baby dicht bij zijn lippen, en fluis-